

CHỦ ĐỀ 1. ÔN TẬP THƠ**MÔN: NGŨ VĂN – CHÂN TRỜI SÁNG TẠO - LỚP 7****BIÊN SOẠN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM****A. Lý thuyết****1. Lý thuyết về thơ bốn chữ, năm chữ**

	Khái niệm	Hình ảnh trong thơ	Vần, nhịp
Thơ bốn chữ	Là thể thơ mỗi dòng có bốn chữ, thường có nhịp 2/2	Là những chi tiết, cảnh tượng từ thực tế đời sống, được tái hiện bằng ngôn ngữ thơ ca, góp phần diễn tả cảm xúc, suy ngẫm của nhà thơ về thế giới và con người	- Vần: liên kết các dòng và câu thơ, đánh dấu nhịp thơ, tạo nhạc điệu, sự hài hoà, sức âm vang cho thơ - Nhịp: ngắt chia dòng và câu thơ thành từng vế tạo tiết tấu, làm nên nhạc điệu, biểu đạt nội dung thơ.
Thơ năm chữ	Là thể thơ mỗi dòng có năm chữ, thường có nhịp 3/2 hoặc 2/3		

2. Khái quát nội dung chính của các văn bản

Văn bản	Tác giả	Xuất xứ	Nội dung chính	Giá trị nghệ thuật
<i>Lời của cây</i>	Trần Hữu Thung (1923-1999)	In trong <i>Những bài thơ em yêu</i> , Phạm Hồ, Nguyễn Nghiệp tuyển chọn	- Lời của cây ghi lại một cách sinh động quá trình hạt phát triển thành cây. Qua đó, thể hiện tình cảm, cảm xúc nâng niu, trân trọng mà nhân vật trình dành cho mầm cây. - Bài thơ như một bức thông điệp gửi đến người đọc: Hãy yêu cây, trân trọng sự sống của cây, bởi cây làm nên một phần cuộc sống xinh đẹp, đáng yêu này	Thể thơ bốn chữ, lối viết giản dị, gần gũi, bài thi ghi lại một cách sinh động quá trình hạt phát triển thành cây

<i>Sang thu</i>	Hữu Thỉnh (sinh năm 1942)	Bài thơ ra đời gần cuối năm 1977 khi đất nước mới thống nhất hòa bình, in trong tập “Từ chiến hào đến thành phố”, xuất bản năm 1991	Bài thơ là những cảm nhận thực sự tinh tế cùng sự quan sát vô cùng tỉ mỉ của tác giả về sự biến chuyển của đất trời từ cuối mùa hạ sang thu. Từ đó bộc lộ tình yêu thiết tha với thiên nhiên của một tâm hồn nhạy cảm và sâu sắc.	Bài thơ viết theo thể thơ năm chữ, sử dụng rất nhiều những hình ảnh sinh động hấp dẫn, cảnh tượng được miêu tả tự nhiên chân thực, ngôn ngữ thơ trong sáng, giản dị, gợi nhiều cảm xúc
<i>Con chim chiền chiện</i>	Huy Cận (1919-2005)	In trong <i>Những bài thơ em yêu</i> , Phạm Hồ, Nguyễn Nghiệp tuyển chọn	Bài thơ nói về những chú chim chiền chiện với tiếng hót trong veo báo hiệu sự bắt đầu của mùa xuân. Đồng thời ca ngợi cuộc sống yên bình, tự do và sự no ấm ở làng quê Việt Nam	- Ngôn ngữ giàu hình ảnh - Cách ngắt nhịp 2/2, 3/1 linh hoạt
<i>Đợi mẹ</i>	Vũ Quần Phương (1940)	In trong <i>Thơ về mẹ</i> , nhiều tác giả, NXB Lao động, 2012	Bài thơ <i>Đợi mẹ</i> khắc họa nỗi nhớ và tình yêu tha thiết của em bé dành cho mẹ, qua đó thể hiện vị trí đặc biệt của mẹ trong tâm hồn con trẻ. Với cảm xúc chân thành và xúc động, nhà thơ Vũ Quần Phương đã vẽ nên hình ảnh người mẹ tảo tần, lam lũ vì con, đồng thời gợi lên khát khao yêu thương của một tâm hồn từng thiếu vắng vòng tay mẹ.	- Ngôn từ ngắn gọn, giàu sức gợi hình gợi cảm. - Lời thơ giản dị, tự nhiên - Cách ngắt nhịp, gieo vần mang đến nhiều cảm xúc
<i>Một con mèo nằm ngủ trên ngực tôi</i>	Anh Ngọc (1943)	In trong <i>Thơ Anh Ngọc - Thơ với tuổi thơ</i> (2003)	Văn bản là những tình cảm, cảm xúc của tác giả về những giây phút bình	- Ngôn từ ngắn gọn, giàu sức gợi hình gợi cảm.

			yên khi có sự xuất hiện của chú mèo nằm ngủ trên ngực mình. Qua đó thể hiện tình yêu thương động vật sâu sắc của tác giả.	- Lời thơ giản dị, tự nhiên - Cách ngắt nhịp, gieo vần mang đến nhiều cảm xúc
Mẹ	Đỗ Trung Lai (1950)	Trích tập thơ <i>Đêm sông Cầu</i>	Bài thơ mượn hình ảnh cây cau quen thuộc để khắc họa mẹ. Qua đó, bài thơ thể hiện sự vất vả của cuộc đời mẹ, tình yêu thương chân thành của con dành cho mẹ và sự đau đớn, buồn tủi khi quỹ thời gian của mẹ không còn nhiều, dường như ngày con xa mẹ đang đến gần.	- Thể thơ bốn chữ. - Lời thơ giản dị, tự nhiên. - Hình ảnh thơ gần gũi.

B. Bài tập

Câu 1. Đọc bài thơ *Lời của cây* và trả lời các câu hỏi:

Khi đang là hạt
Cầm trong tay mình
Chưa gieo xuống đất
Hạt nằm lặng thình.

Khi hạt nảy mầm
Nhú lên giọt sữa
Mầm đã thì thào
Ghé tai nghe rõ.

Mầm tròn nằm giữa
Vỏ hạt làm nôi
Nghe bàn tay vỗ
Nghe tiếng ru hời.

Mầm kiêu gió bắc
Kiêu nhất mưa giông
Nghe mầm mở mắt
Đón tia nắng hồng.

Khi cây đã thành
Nở vài lá bé
Lá nghe màu xanh
Bắt đầu bập bẹ.

Rằng các bạn ơi
Cây chính là tôi
Nay mai sẽ lớn
Góp xanh đất trời.

(Trần Hữu Thung)

a. Năm khổ thơ đầu là lời của ai? Khổ thơ cuối là lời của ai? Dựa vào đâu để khẳng định như vậy?

- b. Tìm một số hình ảnh, từ ngữ đặc sắc được tác giả sử dụng để miêu tả quá trình từ hạt thành cây.
- c. Nhà thơ đã sử dụng những hình ảnh, từ ngữ nào để thể hiện tình cảm, cảm xúc của mình dành cho những mầm cây. Hãy cho biết đó là tình cảm gì?
- d. Chỉ ra các biện pháp tu từ chủ yếu được sử dụng trong văn bản. Nêu tác dụng của chúng.
- d. Nêu chủ đề và thông điệp mà văn bản muốn gửi đến người đọc.

Câu 2. Đọc đoạn trích sau và trả lời câu hỏi:

Bỗng nhận ra hương ổi

Phả vào trong gió se

Sương chùng chình qua ngõ

Hình như thu đã về

Sông được lúc dềnh dàng

Chim bắt đầu vội vã

Có đám mây mùa hạ

Vắt nửa mình sang thu

- a. Đoạn trích trên được trích trong bài thơ nào? Giới thiệu đôi nét về tác giả
- b. Có thể thay thế từ “phả” bằng từ “tỏa” được không?
- c. Chỉ ra biện pháp tu từ trong khổ thơ:

Sông được lúc dềnh dàng

Chim bắt đầu vội vã

Có đám mây mùa hạ

Vắt nửa mình sang thu

- d. Hai từ “dềnh dàng” và cụm từ “bắt đầu vội vã” trong đoạn thơ vừa chép có ý nghĩa gì trong việc thể hiện dụng ý nghệ thuật của nhà thơ?

Câu 3. Đọc bài thơ *Con chim chiền chiện* và trả lời các câu hỏi:

- a. Bài thơ sử dụng thể thơ nào?
- b. Chủ đề của bài thơ là gì?
- c. Em hãy nhận xét về vẻ đẹp của hình ảnh con chim chiền chiện trong bài thơ.
- d. Tìm đọc bài thơ *Mùa xuân nho nhỏ* (Thanh Hải), so sánh với bài thơ này để thấy nét tương đồng về hình ảnh con chim chiền chiện.
- e. Trong bài thơ, con chim chiền chiện không chỉ báo hiệu niềm vui mà còn góp phần bé nhỏ của mình làm gì để cuộc đời mình trở nên có ý nghĩa?

Câu 4. Đọc bài thơ *Đợi mẹ* và trả lời các câu hỏi:

- a. Xác định thể thơ của bài thơ.
- b. Cách ngắt nhịp của bài thơ có đặc điểm gì?
- c. Trong bài thơ, tác giả bộc lộ cảm xúc với đối tượng nào?

d. Nhan đề của bài thơ thể hiện cảm xúc gì của tác giả?

e. Từ tình cảm của bé và mẹ dành cho nhau trong bài thơ gợi cho em những suy nghĩ gì về tình cảm giữa những người thân yêu trong gia đình? (trình bày trong khoảng 4 – 5 dòng)

Câu 5. Đọc bài thơ *Một con mèo nằm ngủ trên ngực tôi* và trả lời các câu hỏi:

a. Hình ảnh trung tâm được nhắc đi nhắc lại trong bài thơ là gì?

b. Bài thơ sử dụng đại từ nhân xưng nào? Nhân xưng này góp phần thể hiện điều gì trong cảm xúc của tác giả?

c. Vì sao tác giả lại so sánh con mèo với “đứa trẻ trong vòng tay ấp ủ”? Hình ảnh này thể hiện điều gì về tâm trạng con mèo và người viết?

d. Tìm và nêu tác dụng của một biện pháp tu từ được sử dụng trong bài thơ.

e. Qua hình ảnh con mèo và cảm xúc của tác giả, em rút ra bài học gì về tình yêu thương đối với con vật và cuộc sống xung quanh?

Câu 6. Đọc bài thơ *Mẹ* và trả lời các câu hỏi:

a. Xác định thể thơ, vần, nhịp.

b. Nêu chủ đề của bài thơ.

c. Hình ảnh nào trong bài thơ được đối sánh với hình ảnh mẹ, ở những phương diện nào? Liệt kê những từ ngữ được hình ảnh thể hiện? Vì sao tác giả lại lựa chọn hình ảnh đó?

d. Hai câu thơ "Cau gần với giời/Mẹ thì gần đất" gợi cho em cảm xúc, suy nghĩ gì?

e. Chỉ ra và phân tích những câu thơ thể hiện tình cảm của người con dành cho mẹ.

HƯỚNG DẪN GIẢI CHI TIẾT

THỰC HIỆN: BAN CHUYÊN MÔN LOIGIAIHAY.COM

Câu 1:**Phương pháp:**

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a.

- Năm khổ thơ đầu là lời tác giả, thể hiện tâm tình qua hình ảnh mầm cây.

- Khổ thơ cuối là lời của cây, khi cây đã thành, xưng “tôi” và cất tiếng nói riêng.

b. Hình ảnh đặc sắc: “mầm nhú lên giọt sữa”, “vỏ hạt làm nôi”, “lá bập bẹ”... → Gợi quá trình phát triển từ hạt thành cây.

c. Từ ngữ thể hiện tình cảm: “nôi”, “giọt sữa”, “ru hời”, “tia nắng hồng”... → Thể hiện tình yêu thương, nâng niu sự sống non nớt.

d. Biện pháp tu từ: nhân hóa, ẩn dụ, điệp ngữ. → Làm cây trở nên sống động, gần gũi, giàu cảm xúc.

e.

- Chủ đề: Miêu tả quá trình phát triển của cây.

- Thông điệp: Hãy yêu quý cây xanh, vì cây góp phần làm đẹp cho đời.

Câu 2:**Phương pháp:**

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a. Đoạn trích trên được trích trong bài thơ Sang thu.

- Nhà thơ Hữu Thỉnh sinh năm 1942, quê ở Tam Dương, Vĩnh Phúc.

- Ông từng nhập ngũ, công tác trong quân đội, sau chuyển sang làm văn hóa tuyên truyền.

- Từ năm 2000, ông là Tổng Thư ký Hội Nhà văn Việt Nam.

- Thơ ông giàu cảm xúc, gắn bó với con người và cuộc sống nông thôn

b. Không thể thay từ “phả” bằng từ “tỏa” bởi vì:

+ “phả”: động từ có nghĩa là tỏa vào, trộn lẫn -> gợi mùi hương ổi ở độ đậm nhất, thơm nồng quện rữ, hoà vào trong gió heo may choán lấy tâm trí của con người, lan tỏa khắp không gian.

+ “Tỏa” sẽ gợi ra sự lan tỏa về mùi hương trong không gian, hương ổi sẽ không thể kích thích và gây được ấn tượng mạnh với người cảm nhận.

=> Tác giả muốn gây ấn tượng mạnh với người đọc về sự tập trung khi cảm nhận hương vị đặc trưng của mùa thu.

c. Biện pháp tu từ được tác giả sử dụng trong khổ thơ trên là:

- Biện pháp nhân hóa: “*Sương chùng chình*”, “*chim vội vã*”, “*mây vắt nửa mình*” → gợi hình ảnh sinh động, gần gũi, giàu cảm xúc.
- Nghệ thuật đối: “*Sương chùng chình*” >< “*Chim vội vã*” → tạo sự đối lập về chuyển động, làm nổi bật sự chuyển mùa.

→ Cách sử dụng tu từ giúp thiên nhiên trở nên có hồn, gợi nhiều liên tưởng thú vị.

d. Hai từ “*dềnh dàng*” và cụm từ “*bắt đầu vội vã*” trong đoạn thơ vừa chép có ý nghĩa trong việc thể hiện dụng ý nghệ thuật của nhà thơ là:

- Từ “*dềnh dàng*” và “cụm từ “*bắt đầu vội vã*” gợi ra hai trạng thái đối lập của sự vật, hiện tượng.
- Sông *dềnh dàng*: gợi hình ảnh dòng sông chậm chậm, lững lờ trôi, giống bước đi của thời gian và của khoảnh khắc giao mùa thanh tao, nhẹ nhàng.
- “*Bắt đầu vội vã*” là hình ảnh những đàn chim bắt đầu tìm cho mình cuộc sống ấm áp, dễ chịu hơn, tránh đi sự se lạnh của mùa mới đang tới gần.

Câu 3:

Phương pháp:

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a. Thể thơ 4 chữ

b. Chủ đề: Ca ngợi vẻ đẹp, niềm vui sống và khát vọng dâng hiến của con chim chiến chiến – biểu tượng cho tâm hồn trong sáng, yêu đời, gắn bó với quê hương.

c. Hình ảnh con chim chiến chiến hiện lên trong trẻo, say mê, tràn đầy sức sống:

- Bay cao vút giữa trời xanh,
- Hót không biết mỏi,
- Làm "xanh da trời",
- Mang đến niềm vui, sự tươi mới cho đồng quê.

d. Bài “*Mùa xuân nho nhỏ*” (Thanh Hải) cũng có hình ảnh con chim chiến chiến hót vang giữa mùa xuân.

→ Cả hai bài đều dùng hình ảnh con chim để biểu tượng cho vẻ đẹp, sự trong trẻo và khát vọng sống đẹp, sống có ích.

e. Chim chiến chiến không chỉ mang niềm vui, mà còn góp tiếng hót làm xanh da trời, làm đẹp cho quê hương.

→ Gợi suy nghĩ về việc sống có ý nghĩa, dù nhỏ bé cũng góp phần làm cuộc đời thêm tươi đẹp.

Câu 4:

Phương pháp:

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a. Thể thơ tự do

b. Ngắt nhịp linh hoạt, theo cảm xúc và hình ảnh, tạo nhịp điệu nhẹ nhàng, sâu lắng.

c. Tác giả bộc lộ cảm xúc với em bé đang đợi mẹ – một hình ảnh đầy yêu thương và xúc động.

d. Nhan đề “Đợi mẹ” thể hiện nỗi nhớ thương, mong ngóng của em bé, đồng thời nói lên tình cảm gia đình thiêng liêng, gắn bó.

e. Bài thơ gợi cho em suy nghĩ rằng: Tình cảm giữa các thành viên trong gia đình rất sâu sắc và thiêng liêng. Dù những hành động nhỏ như đợi mẹ, trông mẹ cũng chất chứa yêu thương. Chúng ta cần biết trân trọng và quan tâm tới những người thân yêu mỗi ngày.

Câu 5:**Phương pháp:**

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a. Hình ảnh con mèo nằm ngủ trên ngực tác giả. Đây là hình ảnh xuyên suốt bài thơ, mở đầu và kết thúc đều nhắc lại, tạo điểm nhấn cho cảm xúc.

b. Đại từ “tôi” được sử dụng xuyên suốt bài thơ. Nó giúp bộc lộ trực tiếp cảm xúc cá nhân, tạo sự gần gũi, chân thành và sâu lắng trong tâm trạng của tác giả.

c. Vì con mèo ngủ bình yên, tin tưởng và được chở che. Hình ảnh đó thể hiện sự ấm áp, dịu dàng và gắn bó giữa người và vật. Đồng thời, tâm trạng người viết cũng trở nên mềm mại, yêu thương, thấy được ý nghĩa trong khoảnh khắc bình yên.

d.

- *Biện pháp điệp từ*: “Ngủ đi ngủ đi...” lặp lại nhiều lần → Nhấn mạnh sự trìu mến, nhẹ nhàng và ru ngủ như lời ru âu yếm.

- *Nhan hóa*: Mèo “kiêu hãnh”, “bướng bỉnh” → Làm hình ảnh con mèo sinh động, có tính cách như con người.

e. Em học được rằng: *Tình yêu thương không chỉ dành cho con người mà còn nên dành cho cả những sinh vật nhỏ bé quanh ta. Từ những điều giản dị như chăm sóc một con vật cũng có thể đem lại hạnh phúc và sự bình yên trong tâm hồn.*

Câu 6:**Phương pháp:**

Đọc kĩ bài thơ

Dựa vào đặc trưng thể loại

Chú ý các chi tiết, từ ngữ, hình ảnh đặc sắc

Lời giải chi tiết:

a.

- Thể thơ: Tự do.

- Vận: Chủ yếu là vần lưng và vần cuối (ví dụ: “thăng” – “trắng”, “tu” – “to”).

- Nhịp: Tự do, thường ngắt nhịp 2/2, 3/1, hoặc 2/2/1 để nhấn mạnh cảm xúc.

b. Bài thơ thể hiện tình yêu thương sâu sắc, lòng biết ơn và sự xúc động của người con trước sự hy sinh, vất vả và sự già yếu theo thời gian của mẹ.

c.

- Hình ảnh đối sánh: *Cây cau* đối sánh với *mẹ*.

- Phương diện đối sánh:

+ *Chiều cao*: “Cau ngày càng cao” ↔ “Mẹ ngày một thấp”.

+ *Sức khỏe, thời gian*: “Cau – ngọn xanh rờn” ↔ “Mẹ – đầu bạc trắng”.

+ *Gần trời – gần đất*: Cau vươn lên trời, mẹ gần với đất → sự lão hóa của mẹ.

- Tác giả chọn hình ảnh cây cau vì:

+ Gắn bó với nông thôn Việt Nam.

+ Cau vươn thẳng, cao vút → đối lập với mẹ đang còng lưng, yếu dần đi → tăng tính biểu cảm, đối lập già – trẻ, thời gian – tuổi tác rõ rệt.

d. Hai câu thơ gợi cảm xúc nghẹn ngào, xót xa. Nó cho thấy sự già yếu, nhỏ bé, gần đất xa trời của mẹ. Qua đó, tác giả nhấn mạnh quy luật của thời gian và sự mất mát không tránh khỏi.

e. Những câu thơ thể hiện tình cảm của người con dành cho mẹ:

- “Một miếng cau khô / Khô gầy như mẹ” → so sánh đầy xót xa.

- “Con nâng trên tay / Không cầm được lệ” → tình cảm yêu thương sâu sắc, sự xúc động, nghẹn ngào khi chứng kiến mẹ già yếu.

→ Những câu thơ thể hiện sự thấu hiểu, biết ơn và tình mẫu tử thiêng liêng giữa người con và mẹ.